

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Цюцюра Л.Г.

Ржищівський індустріально-педагогічний технікум

У даній статті розглянуті моральні передумови спілкування, майстерність педагогічної комунікації та особливості взаємодії «педагог-студент» в навчальних закладах І рівня акредитації. У першій частині дослідження розкриваються першочергові духовні та моральні цінності в моделюванні науково-викладацької практики. Основна частина статті присвячена специфічним особливостям педагогіки в рамках установ різних освітньо-кваліфікаційних рівнів – шкільних закладів, вищих шкіл тощо. Нарешті, у заключній частині дослідження автор визначає специфічні риси педагогічної етики в навчальних закладах І рівня акредитації.

Ключові слова: педагогічна етика, вчитель-студент, педагогічна майстерність.

Постановка проблеми. Історія людства дає безперечні докази визначального впливу суспільних, загалом між людських стосунків на характер розвитку особистості, напрям її самореалізації, формування її духовного світу. На жаль, в наш час такі поняття як «мораль», «етика» сприймаються досить неоднозначно. Проте, важливо усвідомлювати, що сфера моральності – це не тільки проблеми обов'язку, свободи, відповідальності, це також глибокий і неповторний світ суб'єктивних переживань, ідеалів та прагнень, невичерпної діалектики людської душі. Це одвічні питання добра і зла, сенсу життя, честі і гідності людини, сорому і совісті, любові і співчуття. До цієї галузі належать і цілий комплекс проблем людської діяльності і міжлюдських стосунків.

Етикет спілкування представляє собою загальноприйняті норми та правила правильного спілкування однієї людини з іншою. Вона дає стимул для ефективного обміну інформацією між індивідами; обміну спільними інтересами, фактами, ідеями тощо; правильного сприйняття один одного тощо. Тому етика спілкування є вагомим

фактором як в нашому повсякденному, так і професійному житті.

Зокрема, морально-етичні норми взаємодії відіграють важливу роль у галузі освіти – на різних освітніх рівнях. У зв'язку із вищезгаданим, дана стаття всеціло присвячена висвітленню питань педагогічної етики в рамках навчальних закладів І рівня акредитації, а саме розкриттю проблемних аспектів педагогічного спілкування, а також можливих рекомендацій та побажань щодо їх ефективного усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складний комплекс моральних питань у виховній діяльності, а також тлумачення їх педагогічною етикою стали предметом вивчення серед багатьох фахівців. Так, наприклад, Р.М. Хопта у своєму дослідженні розглядає питання значення педагогічного спілкування як професійно – етичного феномена в системі освіти студентів в цілому [4, с. 72]. В свою чергу, Г.П. Васянович особливу увагу у своїй публікації приділяє питанням моральної свідомості особистості педагога, а також морального обов'язку та відповідальності педа-

гога [1, с. 145]. Мовчан В.С. акцентує увагу свого дослідження на проблемах педагогічної етики як науки про моральну цінність стосунків, вироблених у навчально-виховній діяльності, вважаючи, що професія педагога покладає на особу, що обрала її, особливі моральні зобов'язання [2, с. 415]. Проте, на жаль, питання педагогічної етики здебільшого розглядається в призмі або шкільної освіти, або вищої освіти, а той час як, морально-етичні норми взаємодії вчителя і студента навчального закладу I рівня акредитації недостатньо досліджені. Метою даної статті, відповідно, є усунення даної прогалини.

Постановка завдання. Загальна мета даної статті полягає у розкритті основних етичних положень, що мають значення для професійної діяльності педагога у навчальних закладах I рівня акредитації. Відповідно, перед статтею будуть поставлені наступні конкретні цілі:

- розкриття соціальної та виховної важливості дотримання викладачем норм педагогічної етики у професійній практиці;
- визначення ціннісних засад педагогічно-наукової сфери у створенні позитивного характеру взаємостосунків в навчальних закладах I рівня акредитації та підвищенні ефективності навчально-виховного процесу;
- виокремлення моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей педагога;
- розкриття особливостей етичної поведінки викладача навчальних закладів I рівня акредитації тощо.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна етика формулює норми, принципи і вимоги до поведінки викладача в рамках професійної діяльності. Звернення до основ педагогічної етики розкриває нагальну необхідність вітчизняної педагогіки – починаючи від закладів дошкільної освіти до вищих навчальних установ. Вимоги до викладача в складних сучасних соціальних умовах значно змінюються. Педагогічні вміння не обмежуються фаховими знаннями, а все більше вимірюються еталонами соціальних компетенцій, серед яких основоположними є морально-ціннісні якості. В контексті цих вимог вагомим для педагога є розуміння рівня моральної відповідальності за свою діяльність та визначення першочергових духовних цінностей в моделюванні науково-викладацької практики.

До першорядних моральних цінностей відносяться загальні уявлення про добро і зло, справедливість і честь. Вони виступають так званим «мірилом» характеру життєвих явищ, етичних чеснот і людських вчинків тощо. До педагогічної практики мають відношення всі фундаментальні моральні поняття, проте деякі з них відображають такі атрибути педагогічних принципів, які відрізняють педагогічну етику в абсолютно окрему призму. Це, перш за все, – професійний педагогічний обов'язок, педагогічна справедливість, педагогічна честь і педагогічний авторитет. Професійний педагогічний обов'язок – одна із найвагоміших категорій педагогічної етики, в якій зосереджуються уявлення про сукупність первинних вимог до особи викладача, а також до виконання ним професійних обов'язків. Серед них – виконання певних трудових функцій, перш за все, інтелектуальних; вміння належним чином будувати взаємостосунки з студентами, їх бать-

ками, колегами по роботі; схильність усвідомлено ставитися до обраної професії, учнівського і педагогічного колективу й суспільства загалом. Що стосується педагогічної справедливості, то вона є особливою мірою неупередженості викладача, ступеня його етичної, що проявляється в його оцінках вчинків студентів, їх відношення до навчання, проявах суспільно корисної діяльності тощо. Далі, професійна честь виражає не тільки усвідомлення викладачем своєї значущості, але і суспільне визнання, суспільну пошану його моральних заслуг і якостей. При цьому, якщо викладачем у своїй поведінці та міжособистих відносинах порушуються вимоги, що ставляться суспільством до ідеалу педагога, то відповідно ним демонструється зневага до професійної честі й гідності. Нарешті, педагогічний авторитет викладача визначає його моральний статус у колективі студентів і колег. Це своєрідна форма дисципліни, за допомогою якої авторитетний і шанований педагог, регулює поведінку студентів, впливає на їх переконання. Педагогічний авторитет залежить від попередньої морально-етичної і психолого-педагогічної підготовки викладача. Рівень його визначається глибиною знань, ерудицією, майстерністю, ставленням до роботи тощо.

Педагогіка в рамках установ різних освітньо-кваліфікаційних рівнів має свої етичні аспекти, відзначені специфічними особливостями. Так, наприклад, що стосується педагогічної діяльності вчителів шкільних закладів, то феномен вчительської етики є першочерговою умовою провідного фактора формування особистості молодшого школяра, його гармонійного психічного розвитку. При цьому, школярі вважаються найбільш вимогливими до прояву етичної поведінки вчителя, що детермінується відповідними віковими особливостями цього періоду їх життя [5]. Хоча гармонійний розвиток особистості в умовах трансформації суспільства залежить від багатьох складових, найважливіша – це сам учитель. Важливо пам'ятати, що гуманістична спрямованість вчителя, його усвідомлена культура спілкування, педагогічна етика – є одними із вирішальних факторів формування людини не тільки гуманної, а й розумної, творчої, здатної до ініціативи та подальшого гармонійного самовизначення.

Зовсім іншою є специфіка викладання у вищій школі. Вона пов'язана, перш за все, з тим, що студент – це доросла людина із вже достатньо сформованими поглядами, інтересами, переконаннями, тому його участь в навчальному процесі носить більш активний характер. Взаємодія в призмі „викладач – студент” має бути демократичною, будуватися на основі діалогу, взаємної довіри та поваги [3, с. 325]. В даному випадку роль викладача зводиться до ролі консультанта, керівника, першорядного наставника у дослідженні.

Нарешті, етика відносин і поведінки викладача навчального закладу I рівня акредитації є своєрідним компромісом між двома вищезгаданими підходами. Поряд із етикою відношення до своєї праці, включаючи усвідомлення відповідальності перед студентами, колегами і своєю галуззю наукового знання, специфічним для такої педагогіки є те, що обидві сторони – і той, хто вчить, і той, хто вчиться, – є активними учасниками процесу обміну інформацією, так би мовити, партнерами.

З одного боку, студент навчального закладу I рівня акредитації ще не є повністю сформованою особистістю (як у випадку із студентом вищої школи), а з іншого – якщо шкільна освіта є обов'язковою, то тут студент добровільно і свідомо вибирає ту сферу, в якій він скоріш за все прагнучиме отримати вищу освіту в майбутньому.

Тож, через специфіку навчальних закладів I рівня акредитації дистанція між викладачем і студентом має бути компромісом між двома крайнощами: перша – перехід на авторитарний стиль спілкування із студентами, мотивований перевагою досвіду і компетентністю викладача; друга – визнання студента рівним собі, колегою, з тими ж правами на істинність і помилковість думок, що і у викладача.

Висновки. Об'єктивні та актуальні потреби суспільства в навчанні й вихованні підростаючих поколінь диктують важливість дотримання

викладачами педагогічної етики. При цьому, педагогіка в рамках установ різних освітньо-кваліфікаційних рівнів має свої специфічні аспекти. Зокрема, педагогічна етика в навчальних закладах I рівня акредитації потребує поєднання двох елементів – спираючись на відповідні вікові особливості періоду життя їхніх студентів. Так, з одного боку, важливу роль тут відіграє професійний обов'язок педагога, в який запрограмована необхідність творчого ставлення до своєї праці, особлива вимогливість до себе, прагнення до поповнення професійних знань і підвищення педагогічної майстерності тощо. З іншого боку, викладач повинен намагатися не лише дати студенту необхідні знання та професійні навички, а й спрямувати у відповідне русло, вміло поєднувати вимогливість і повагу, відчуваючи моральну відповідальність за його долю.

Список літератури:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. / Г.П. Васянович. – Львів: Норма, 2005. – 344 с.
2. Мовчан В.С. Етика: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2007. – 483 с.
3. Серета Н.В. Етичні проблеми в педагогічній діяльності викладача вищої школи / Н.В. Серета // Тези доп. 19-ї Міжнар. наук.-практ. конф. "Інформаційні технології : наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я" (MicroCAD-2011), 1-3 червня 2011 р. / ред. Л.Л. Товажнянський. – Харків: НТУ "ХПИ", 2011. – Ч. 3. – С. 325.
4. Хопта Р.М. Значення педагогічного спілкування як професійно-етичного феномена в системі освіти студентів-стоматологів [Текст] / Р.М. Хопта // Український стоматологічний альманах. – 2015. – № 6. – С. 72-75.
5. Хорунжа Л.Л. Етика вчителя як детермінанта соціально-психологічного розвитку молодшого школяра [Текст] / Л.Л. Хорунжа // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2003. – № 4.

Цюцюра Л.Г.

Ржищевский индустриально-педагогический техникум

ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЭТИКИ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ I УРОВНЯ АККРЕДИТАЦИИ

Аннотация

В данной статье рассмотрены моральные предпосылки общения, мастерство педагогической коммуникации и особенности взаимодействия «педагог-студент» в учебных заведениях I уровня аккредитации. В первой части исследования раскрываются первичные духовные и нравственные ценности в моделировании научно-преподавательской практики. Основная часть статьи посвящена специфическим особенностям педагогики в рамках учреждений разных образовательно-квалификационных уровней – школьных учреждений, вузов и так далее. Наконец, в заключительной части исследования автор определяет характерные черты педагогической этики в учебных заведениях I уровня аккредитации.

Ключевые слова: педагогическая этика, педагог-студент, педагогическое мастерство.

Tsyutsyura L.H.

Rzhyshevskiy Industrial and Pedagogical Technical School

FEATURES OF PEDAGOGICAL ETHICS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF I ACCREDITATION LEVEL

Summary

This article examines the moral preconditions of social intercourse, the skills of pedagogical communication and the peculiarities of the "teacher-student" interaction in the 1st accreditation level educational institutions. The first part of the study reveals the primary spiritual and moral values in the modeling of scientific and teaching practice. The main part of the article is devoted to specific peculiarities of pedagogy within various educational level institutions – secondary schools, higher schools, etc. Finally, in the final part of the study, the author defines the particular features of pedagogical ethics in the 1st accreditation level educational institutions.

Keywords: pedagogical ethics, teacher-student, pedagogical skills.